

ОБ'ЄКТИВНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ РОБІТНИКІВ – ПЕРЕДУМОВА ЇХ ГІДНОЇ ПРАЦІ (НА ПРИКЛАДІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В ДОНБАСІ)

Щетініна Л.В., Рудакова С.Г.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Запропонований підхід до прогнозування потреби професійного навчання робітників сільського господарства в Донбасі. Враховано проведення військових дій на цій території. Визначено критерії та орієнтири підвищення якості професійного навчання робітників. Також обґрунтована необхідність впровадження професійних стандартів. Детально розглянуто нормативно-правовий аспект використання професійних стандартів в професійно-технічній освіті.

Ключові слова: професійне навчання, прогнозування потреби в навчанні, професійні стандарти, професійно-технічна освіта.

Вступ. Відповідно до сформованої теорії Д. Рікардо правило міжнародної спеціалізації означає, що в окремо взятій країні завжди знайдеться товар, виготовлення якого більш ефективне, ніж виробництво інших за існуючого середньосвітового рівня витрат. Якщо говорити про Україну, то вона має всі сприятливі умови для розвитку сільського господарства. Так, наприклад, Україна є лідером за родючістю земель, за їх розміром є сьомою, за індексами зростання сільськогосподарського виробництва є третьою. Але, водночас резерви сільськогосподарського виробництва не використовуються повною мірою – врожайність нижчу, ніж в Україні мають лише Казахстан, Російська Федерація, Румунія та Іспанія; кількість обладнання є, як правило, недостатньою, фізично та морально зношеним тощо. З огляду на це, вивчення стану та перспектив сільського господарства в Україні є актуальним, оскільки ця сфера має значні резерви власного розвитку та розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність сільського господарства є предметом вивчення багатьох вчених, зокрема О. А. Бугуцького, І. К. Бондар, Д. П. Богині, О. О. Васильєвої, І. Ф. Гнібиденко, Л. С. Лісогор, М. Б. Махсми, І. Н. Романенко, Р. М. Черної, О. В. Шкільова тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак такі питання як прогнозування розвитку сільського господарства в Україні вивчено недостатньо.

Постановка проблеми. Отже, в нашому дослідженні будуть запропоновані підходи до прогнозування потреби у професійному навчанні кваліфікованих робітників за напрямом сільське господарство в таких політично, соціально та економічно нестабільних регіонах як Донецька та Луганська області. Водночас буде розглянуто якісну сторону підготовки робітників сільського господарства, тобто умови та стан їх професійного навчання. **Формулювання цілей статті.** Для цього необхідні:

- статистичний аналіз тенденцій зайнятості сільського населення в цих регіонах;
- виявлення впливу воєнних дій на потребу економіки Донбасу в кваліфікованих робітниках;
- оцінювання перспектив впровадження об'єктивних вимог до результатів професійного навчання робітників сільського господарства (професійних стандартів).

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до традиційного підходу кількісна потреба в професійному навчанні буде визначатися з урахуванням:

- загальноукраїнських тенденцій щодо змін потреби в працівниках сільського господарства та змін потреби в них внаслідок військових дій;

- загальноукраїнських тенденцій щодо змін потреби в кваліфікованих робітниках та впливу на неї військових дій;

- регіональних тенденцій зміни потреби у працівниках.

Цей підхід базується на визначенні *середньорічних коефіцієнтів зміни потреби в працівниках*, а також *припущеннях циклів Жугляра* – середньострокові економічні цикли з періодом 7-11 років. Точність цих циклів пояснюється тим, що спостерігаємо коливання не тільки в завантаженні виробничих потужностей, але й коливання в обсягах інвестицій в основний капітал. Тобто ці цикли включають затримку викликану прийняттям інвестиційних рішень та запуском виробничих потужностей. Тобто розрахунок середньорічного коефіцієнту потреби в працівниках за 7-11 років дає можливість нівелювати циклічні коливання, а також визначити зміну в потребі внаслідок бойових дій в Донецькій та Луганській областях (табл. 1).

Таблиця 1

Показник	В% до попереднього року								
	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2012/2011	2013/2012	2014/2013
Темпи зміни потреби в працівниках сільського господарства в Україні	122	72,3	82,0	45,0	84,4	116,1	83,1	103,5	71,5
Темпи зміни потреби в кваліфікованих робітниках в Україні	87,8	95,2	43,1	56,0	111,2	98,6	79,06	-	58,0

Джерело: розробка авторів

Виходячи з даних таблиці визначаємо вплив загальноукраїнських тенденцій зміни потреби в кваліфікованих працівниках сільського господарства. Так, середній коефіцієнт зміни потреби в працівниках сільського господарства до 2014 року становить $K = (0,274309)^{1/8} = 0,850707$, тобто в середньому щорічне скорочення потреби в працівниках сільського господарства становило 15%. В за січень – вересень 2014 році скорочення потреби становило 28,5%. Тобто внаслідок бойових дій скорочення потреби сільського господарства в працівниках становить різницю між скороченням потреби внаслідок бойових дій та щорічним скороченням протягом 8-ми років – 13%.

На зміну потреби в кваліфікованих робітниках сільського господарства впливає також загальноукраїнські тенденції зміни потреби в кваліфікованих робітниках. Логіка розрахунку подібна до попередніх розрахунків. Так, середній коефіцієнт зміни потреби в кваліфікованих робітниках сільського гос-

подарства до 2014 року становить $K = (0,27585)^{1/8} = 0,831949$, тобто в середньому щорічне скорочення потреби в працівниках сільського господарства становило приблизно 18%. А за січень-вересень 2014 році порівняно з цим же періодом в 2013 році скорочення потреби становило 42%. Тобто внаслідок бойових дій скорочення потреби сільського господарства в працівниках становить різницю між скороченням потреби внаслідок бойових дій та щорічним скороченням протягом 8-ми років – 24%.

Крім загальноукраїнських тенденцій на потребу в кваліфікованих робітниках сільського господарства впливають регіональні тенденції зміни потреби в працівниках (табл. 2).

Таблиця 2

Темпи зміни потреби в працівниках в певній області	В% до попереднього року				
	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2012/2011	2013/2012
Донецька обл.	32,60	87,8	141,3	82,9	61,7
Луганська обл.	59,0	153,8	130	30,7	87,5

Джерело: розробка авторів

За відсутності даних за січень – вересень 2014 року можемо лише визначити середньорічний коефіцієнт зміни потреби в працівниках Луганської та Донецької областей, який відповідно становить 79,4 та 72,9. Тобто регіональні тенденції також є від'ємними – відбувається зменшення потреби в працівниках. Це означає, що загальноукраїнські та регіональні тенденції свідчать про відсутність потреби в підготовці додаткової робочої сили кваліфікованих робітників за напрямом сільське господарство.

Логіка подальших розрахунків передбачає врахування:

- зміни обсягів валової продукції у 2015 році за середньорічним коефіцієнтом її зростання;
- зміни продуктивності праці у 2015 році за середньорічним коефіцієнтом її зростання;
- необхідної чисельності зайнятих відповідно до обсягів валової продукції та продуктивності праці у 2015 році;
- потреби в кваліфікованих працівниках у 2014 році;
- додаткової потреби у кваліфікованих робітниках за даними природного приросту, масштабів внутрішніх переселень тощо.

Так, спочатку визначаємо середньорічний коефіцієнт зростання валової продукції та продуктивності праці визначено за даними табл.3.

Таблиця 3

Показник		В % до попереднього року		
		2011/2010	2012/2011	2013/2012
Темпи зміни продуктивності праці в сільському господарстві	Луганська обл.	125	101	103
	Донецька обл.	119	94	105
Темпи зміни валової продукції в сільському господарстві	Луганська обл.	131	100,7	105
	Донецька обл.	118	101	116

Джерело: розробка авторів

Середній коефіцієнт зміни обсягів валової продукції сільського господарства та продуктивності

праці в сільському господарстві становлять в Луганській області – 1,09 та 1,11, а в Донецькій обл. – 1,05 та 1,11 відповідно.

Далі з урахуванням середньорічного зростання обсягів валової продукції та продуктивності праці визначаємо: обсяг валової продукції в областях в 2014 та 2015 роках. Тобто, якщо в 2013 році обсяг валової продукції в Луганську становив 6502,2 млн грн., то прогнозується зростання валової продукції у 2014 році (6502,2 млн. грн * 1,09) до 7087,39 млн грн., в 2015 році (7087,39 * 1,09) до 7725,26 млн. грн. Аналогічно визначаємо зростання обсягу валової продукції в Донецькій області – в 2014 році – 12062,61 млн грн.; 2015 році – 12665,74 млн грн.

Для того, щоб визначити чисельність осіб, які мають бути залучені до виробництва визначеного обсягу валової продукції в цих областях, розрахуємо перспективну продуктивність в 2015 році в Донецькій та Луганській областях, яка з урахуванням середньорічного коефіцієнту зростання 1,11 (однакового в обох областях), становитиме 192046,7 грн та 200131 грн відповідно.

Тобто якщо співставити обсяги валової продукції в 2015 році по областях із значеннями продуктивності, то отримаємо необхідну для виробництва валової продукції чисельність працівників сільського господарства в Луганській області – 37222 особи, в Донецькій області – 65951 особа. Тепер порівняємо з показниками необхідної чисельності для виробництва валової продукції в 2013 році в Луганській та Донецькій областях, які становлять – 73704 особи та 38600 осіб. Як бачимо, з зростанням обсягів валової продукції та продуктивності праці потреба економіки в працівниках зменшується.

Додаткова потреба в підготовці кваліфікованих працівників може визначатися з урахуванням природного скорочення населення, масштабів міжрегіональної міграції у 2013 році та сучасного відтоку внутрішніх переселенців у 2014 році. Базовою чисельністю від якої слід визначити додаткову потребу в підготовці працівників є обсяг валової продукції та продуктивність в областях у 2014 році. Так, в Луганській області обсяг валової продукції та значення продуктивності праці прогноуються на рівні – 7087,39 млн. грн. та 186976 грн., тому чисельність працівників становитиме 37905 осіб. Це чисельність всіх працівників сільського господарства. Тоді як питома вага кваліфікованих робітників в загальній чисельності працівників з 2009 по 2013 роки становить в середньому 33%. Тобто в розрахунках додаткової потреби для підготовки кваліфікованих робітників будемо використовувати значення третини від всіх працівників сільського господарства Луганської області 12508,65 осіб (37905*1/3) та Донецької області 23240 (69720*1/3).

За даними Держкомстату, відсоток природного зменшення чисельності населення в Луганській області становить 1,59% (35822/2251954*100), в Донецькій області – 1,589% (69345/4362557*100). Тобто додаткова потреба з урахування природного зменшення населення областей становитиме в Луганській області 199 осіб (12508,65*1,590/100), а в Донецькій області – 370 осіб (23248*1,589/100).

З огляду на сучасну ситуацію в Східних областях України, необхідно врахувати в додатковій потребі підготовки кваліфікованих робітників і відтік внутрішніх переселенців. За даними обласних адміністрацій з Луганської обл. виїхало 29727 осіб або 1,32%, а з Донецької обл. – 62203 особи або 1,42%, що становить 165 та 331 особа відповідно.

Крім переміщення внутрішніх переселенців треба врахувати щорічні міжрегіональні переміщення,

які непов'язані з воєнними діями, в Луганській області становить 59 осіб або 0,47% ((10656/2251954)*12508,65), а в Донецькій області – 84 особи або 0,364%.

Отже, за *консервативним сценарієм* потреба в підготовці кваліфікованих робітників в Луганській та Донецькій областях становитиме 423 особи (199+165+59) та 785 осіб (370+331+84). Якщо порівняти ці значення з державним замовленням на підготовку робітничих кадрів для сільського господарства, то обсяги підготовки дещо занижено – в Луганській області вони становлять 310 осіб, в Донецькій області – 740 осіб.

Необхідно також розглянути *економіко-інноваційний сценарій*, який передбачає збільшення продуктивності праці до європейського рівня, наприклад, Данії. Оскільки вітчизняне сільське господарство подібне до датської моделі, для якої характерне переважання молочного та молочно-м'ясного напрямлення тваринництва, розвинуто також свиначство та птахівництво. Продуктивність праці в Данії в гривневому еквіваленті становить 401037 грн., а продуктивність вітчизняних виробників становить лише 155869,4 грн. Якщо врахувати наявний середньорічний темп зростання обсягу валової продукції протягом 7-ми років в Луганській (1,097) та Донецькій областях (1,057), то валова продукція в 2020 році в Донецькій обл. становитиме 16165 млн. грн. (11488,2*(1,057)), в Луганській області – 11886 млн. грн., (6502,2*1,097). Продуктивність за цей же період має зрости в Луганській та Донецькій області в 2,07 разів (1,117), тобто в Луганській області становитиме 348685 грн., а в Донецькій обл. – 323609 грн. Це означатиме, що для виробництва запланованого обсягу валової продукції в Луганській області потрібно 34 тис. осіб, а в Донецькій – 49952 особи.

Якщо ж протягом цього періоду збільшити продуктивність до європейського рівня (401037 грн.) потреба у працівниках для виконання плану валової продукції зменшиться в Луганській області на 4361 особу (34000-29638), а в Донецькій області – на 9644 особи (49952-40308). Відповідно це позначиться на обсягах підготовки кваліфікованих робітників за напрямом сільське господарство.

Але для того, щоб реалізувати *інноваційно-експортний сценарій* можна запропонувати визначену в економіко-інноваційному сценарії резервну потребу працівників направити на професійну підготовку та в подальшому використати для виробництва продукції сільського господарства на експорт.

Можна також запропонувати *соціально-експортний сценарій* передбачає визначення обсягів перепідготовки кваліфікованих робітників за напрямом сільське господарство за даними Держкомстату про чисельності безробітних серед сільського населення в Донецькій та Луганській областях – 25,6 тис. осіб та 10 тис. осіб відповідно.

Об'єктивні вимоги до професійного навчання робітників не обмежуються обсягами державного замовлення, а також стосуються якості навчання – якості процесу навчання, «реальності» вимог до його результатів тощо. Оцінювання якості професійного навчання робітників, в тому числі для сільського господарства, має базуватися на думці роботодавців. Так, дослідження сучасних науковців свідчать про те, що двоє з трьох роботодавців вважають рівень підготовки кваліфікованих робітників у державних професійно-технічних навчальних закладах низьким і таким, що не відповідає потребам виробництва.

Це є, на нашу думку, закономірним процесом. Не можливо, на нашу думку, надавати якісні освітні послуги, за умови, що матеріально-технічна база професійно-технічних навчальних закладів, осо-

бливо машинобудівного, аграрного, поліграфічного профілів, а також транспорту, зв'язку та інших на 96-98 відсотків фізично та морально застаріла і непридатна для використання в навчальному процесі. У майстернях, на полігонах і навчальних господарствах зараз використовується сільськогосподарська та інша техніка, 60 відсотків якої відпрацювала вже понад 20 років, 36 відсотків функціонує близько 20 років, і лише 4 відсотки – до 10 років [1]. За даними Інституту професійно-технічної освіти, відсоток обладнання, термін використання якого перевищує 15 років вже у 2007-2008 році становив 71% [3].

До того ж навчальні заклади не мають сучасних підручників та навчальних посібників. За останні 5 років із 183 підготовлених рукописів видано всього 30 найменувань, або 16,3 відсотка. За даними Інституту професійно-технічної освіти забезпеченість сучасними підручниками ПТНЗ в 2007-2008 році становила лише 50-60%7. Протягом 2010-2012 рр. підручники для навчальних закладів системи профтехосвіти за державні кошти взагалі не видавалися [3].

Не дивлячись на те, що комп'ютеризація є одним з головних параметрів інноваційного розвитку економіки, в 2007-2008 рр. на один ПК в ПТНЗ припадало 20-35 учнів, а на один ПК з виходом до Internet – 50-133 учня. Як наслідок, відсоток випускників, які отримали наукоємну, складну професію протягом цього ж періоду знизився в сільському господарстві на 7,41% [3]. Децентралізація є наступною передумовою якісної професійно-технічної освіти, що пов'язана з регіональним та галузевим вимірами, які, як правило, не враховуються у визначенні змісту навчання кваліфікованих робітників в Україні. Наприклад, за даними Інституту професійно-технічної освіти [3], який досліджував ПТО як в регіональному розрізі, і галузевому розрізі (будівництво, ЖКГ, промисловість, сільське господарство, торгівля, транспорт), у 2007-2008 рр. порівняно з 2006-2007 рр. спостерігалася значна диференціація відсотків зміни (погіршення, покращення, відсутності змін) рівнів працевлаштування випускників ПТНЗ (наприклад, погіршення коливалася від 0,59 до 18,62%). Частка роботодавців, які вважають достатнім професійно-кваліфікаційний рівень підготовки випускників для сільського господарства, зменшилася до 14,03%.

Важливими аспектами забезпечення якісної європейської професійно-технічної освіти є використання Європейської базової рамки, а також зважені та виправдані підходи до розробки професійних стандартів відповідно до стану та розвитку ринку праці країн.

Для розуміння механізмів управління якістю профтехосвіти в Україні проаналізуємо Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2013 № 511 «Про затвердження Методики розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСПТО) з конкретних робітничих професій» [2].

ДСПТО, в цьому нормативно-правовому акті, визначається як документ, у якому визначено державні вимоги до результатів професійно-технічної освіти, рівня професійної кваліфікації випускників професійно-технічних навчальних закладів відповідно до *вимог кваліфікаційної характеристики професії* та освітнього рівня вступників до зазначених навчальних закладів. Тобто вони мають відповідати по-перше, кваліфікаційним характеристикам професії; по-друге, вихідному рівню випускників.

Далі в Наказі кваліфікаційні характеристики посад ототожнюються з професійними стандартами: «...освітньо-кваліфікаційна характеристика розробляється на основі *кваліфікаційної характеристики*

ки професії (професійного стандарту) для кожного рівня кваліфікації...». Тоді як в п.1.4. «...професійний стандарт – затверджені в установленому порядку вимоги до знань, умінь і навичок випускників професійно-технічних навчальних закладів, що визначаються роботодавцями та слугують основою для формування кваліфікацій...». Тобто однією з головних ознак професійного стандарту є *участь роботодавців* у визначенні вимог до компетентності робітника. Але, як відомо, в Україні *кваліфікаційні характеристики розробляє Міністерство соціальної політики*. Така суперечність свідчить про невідпрацьованість розробки професійних стандартів або формальний підхід до цього процесу.

Як бачимо, на етапі створення професійних стандартів відсутня участь роботодавців. Щодо їх участі у затвердженні ДСПТО, то відповідно до тексту Наказу «...органи управління освітою... формують склад творчих груп з розроблення проектів ДСПТО з конкретних робітничих професій, до складу яких входять керівники, методисти, викладачі спецпредметів, майстри виробничого навчання ПТНЗ, науковці та фахівці підприємств...». Тобто участь представників роботодавців у розробці ДСПТО визнана на законодавчому рівні, але не зрозумілий механізм їх участі (з яких сфер, критерії відбору, чисельність, обов'язковість участі тощо).

Далі роботодавці мають залучатися до рецензування ДСПТО: «...на основі створених освітньо-кваліфікаційних характеристик творчі групи розробляють проекти ДСПТО першої редакції та розсилають їх на рецензування до ПТНЗ відповідного профілю та *Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні, організацій ро-*

ботодавців, їх об'єднань, об'єднань організацій роботодавців...». Але, разом з тим, участь роботодавців в погодженні ДСПТО відповідно до Наказу обмежується лише перевіркою їх відповідності освітньо-кваліфікаційній характеристиці – «...спільний представницький орган сторони роботодавців на національному рівні, організації роботодавців аналізують проекти ДСПТО на відповідність змісту програм предметів професійно-теоретичної підготовки та професійно-практичної підготовки вимогам освітньо-кваліфікаційних характеристик...». В свою чергу, за якість освітньо-кваліфікаційної характеристики відповідають директори «...обласних навчально-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти...». Тобто участь роботодавців на етапі погодження ДСПТО є формальною.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, на нашу думку, якщо говорити про навчання робітників як фактор забезпечення їх гідної праці, то важливо орієнтуватися на об'єктивні фактори професійного навчання працівників. Але починати необхідно з якісних змін, які призведуть до відповідних кількісних змін – змін в потребі роботодавців та державному замовленні. Розуміючи внесок підлеглих після навчання в отримання прибутку, роботодавці будуть прагнути зберегти компетентний персонал, створити для нього гідні умови та забезпечити справедливую заробітну плату. Щодо перспектив сільського господарства в Донбасі, то, відповідно до останніх тенденцій, допомога внутрішнім переселенцям буде стосуватися інвентаризації житла саме в сільській місцевості. А це має призвести до розвитку цих територій, в тому числі завдяки сільському господарству.

Список літератури:

1. Доля З. В. Якість професійно-технічної освіти в умовах сучасності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2013 № 511 «Про затвердження Методики розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСПТО) з конкретних робітничих професій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
3. Сайт Інституту професійно-технічної освіти НАН України. – Режим доступу: <http://ipto.kiev.ua/>

Щетинина Л.В., Рудакова С.Г.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

ОБЪЕКТИВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ РАБОЧИХ – ПРЕДПОСЫЛКА ИХ ДОСТОЙНОГО ТРУДА (НА ПРИМЕРЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В ДОНБАСЕ)

Аннотация

Предложенный подход к прогнозированию потребности профессионального обучения работников сельского хозяйства в Донбассе. Учтены проведения военных действий на этой территории. Определены критерии и ориентиры повышения качества профессионального обучения рабочих. Также обоснована необходимость внедрения профессиональных стандартов. Детально рассмотрены нормативно-правовой аспект использования профессиональных стандартов в профессионально-техническом образовании.

Ключевые слова: профессиональное обучение, прогнозирование потребности в обучении, профессиональные стандарты, профессионально-техническое образование.

Shchetinina L.V., Rudakova S.G.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

THE OBJECTIVE REQUIREMENTS FOR THE PROFESSIONAL TRAINING OF WORKERS – PREREQUISITE OF DECENT WORK (FOR EXAMPLE, AGRICULTURE IN THE DONBAS)

Summary

The approach to forecasting the needs of the professional training of workers in Donbas agriculture are proposed. The military operations in the area are included. The improving quality of vocational training of workers criteria and guidelines are defined. Also, the necessity of introducing professional standards is confirmed. In detail legal aspect of professional standards in vocational education is considered.

Keywords: training, forecasting training needs, professional standards, vocational education.

УДК 332.021.8

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Юрій Е.О., Бевзюк О.І.

Буковинський державний фінансово-економічний університет

У статті досліджено теоретичні питання децентралізації державного управління. Також висвітлено проблеми розвитку бюджетної децентралізації державного управління в Україні. Оцінено фінансове забезпечення даного процесу. Здійснено аналіз існуючого нормативно-правового регулювання цього процесу. Запропоновано подальші шляхи розвитку бюджетної і фінансової автономії місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцевий бюджет, Бюджетний кодекс України, децентралізація, місцеве самоврядування, фінансове забезпечення, державне управління.

Постановка проблеми. В умовах сьогоденних українських реалій, періоду політичної та економічної кризи, питання бюджетної децентралізації є надзвичайно актуальним і водночас неоднозначним, оскільки саме вона є однією з базових умов незалежної та ефективної діяльності органів місцевої влади, що в результаті забезпечить підвищення ефективності надання державних послуг, усунення макроекономічної нестабільності та прискорення процесу економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці бюджетної децентралізації та фінансової самостійності місцевих бюджетів присвячено праці багатьох науковців. Зокрема таких як Стеценко Н.А., Багмет М.О., Безверхнюк Т.М., Братковський М.Л., Демиденко С.В., Матвеева О.Ю., Сало Т., Долженко І.І., Дж. Ма та багато інших. Проте окремі питання і досі залишаються не вирішеними.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, більша частина науковців у своїх працях не акцентує увагу на теоретичних аспектах децентралізації та конкретних джерелах фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. Питання пошуку джерел фінансових ресурсів, вивчення їх особливостей з метою розробки конкретних пропозицій, що сприяли б залученню достатнього обсягу фінансових ресурсів є недостатньо вивченими.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття сутності децентралізації державного управління, фінансової самостійності місцевих бюджетів та визначення основних напрямків удосконален-

ня фінансової основи місцевого самоврядування в Україні – місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Самостійність органів місцевого самоврядування регулюється наступними законодавчими актами:

- Конституція України;
- Бюджетний кодекс України;
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та про Державний бюджет України на відповідний рік.

- Іншими нормативними документами органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування.

Так, у ст. 132 Конституції України визначено, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади. Відповідно до ст. 7 Бюджетного кодексу України одним із принципів бюджетної системи є принцип самостійності, згідно з яким Державний бюджет України та місцеві бюджети самостійні.

Одним з основних факторів посилення ролі місцевого самоврядування є децентралізація державної влади, яка зводиться до реформування бюджетної системи у напрямку формування усіх її ланок як автономних і фінансово спроможних виконувати прийняті бюджетні повноваження.

Децентралізація – це спосіб територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень з певних питань або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, які не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [13].